

Ο Ν Ο Υ Μ Α Σ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ -
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ένας λαός θυφώνεται άμα
δείξη πώς δέ φοβήται την
αλήθεια—ΥΨΑΡΧΗΣ.

Κάθε γλώσσα έχει τους φυ-
σιμότης της παρώνες.

ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Σ'.

ΑΘΗΝΑ, ΚΡΕΤΙΑΚΗ 20 ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΙ 1909

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΑ ΑΡΙΘ. 2

ΑΡΙΘΜΟΣ 371

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΔΙΚΑΙΟΣ. Προμηθέας.
Β. Β. Στόν κ. Θωμά Οικονόμου.
ΑΡΙΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ. Φυλλάδες του Γερο-
δήμου (συνέχεια).
ΙΔΑΣ. Σαμοθράκη (συνέχεια).
Ε. CLEMENT. «Οι λοφοί στρατοκόποι».·
Μ. ΚΟΥΝΤΟΥΡΑΣ. Θανάτου συναυλία.
Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ. Θεατρικά-Στό βοῦρκο.
ΔΙΔΙΚΑ ΜΠΕΤΣΙΚΑ. Στόν Παλαμά.
ΔΗΜΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ. «Παιδικές σελίδες».·
ΠΕΤΡΟΣ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗΣ. Σπαρμένες ψυχές (συνέ-
χεια).
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜ-
ΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΦΥΛΛΑΔΕΣ

ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ*

Ε'

ΣΤΗΝ ΑΠΑΝΩ ΤΗΝ ΑΓΟΡΑ

Μας έκλειψαν ώρα πολλή τοῦ Μπένι οἱ Χανού-
μισες. Ἀπομεσήμερο ἔγεινε. Ὡρα ποῦ μαζεύεται ὁ
κόσμος στήν Ἀγορά. Ὡρα ποῦ πιάνει ὁ καθένας τή
θέση ποῦ κληρονόμησε ἀπὸ γονιῶ καὶ παπποῦ, καὶ
καθίζει νὰ δῇ τριγύρω του τὰ ἴδια τὰ πρόσωπα, νὰ
στηλώσῃ τὰ μάτια του στοὺς ἴδιους τοὺς τοίχους, τὰ
ἴδια λόγια νὰ πῇ, τίς ἴδιες ἔμπνδες νὰκούσῃ· νὰ
πῇ τὸν καφέ του ἀπὸ τὸ ἴδιο φελτζάνι καὶ τὸ ἴδιο
τὸ μαρκούτσι νὰ πάρῃ στὸ χέρι. Ὡρα ποῦ ὁ νοῦς
του ξυπνάει ἀπὸ ὕπνο βαθύ, βλέπει τί βαρετὸ καὶ
τί μάταιο πρᾶμα εἶναι ἡ ζωὴ, καὶ ξαναθυσιάζει.

Νὰ περάσουμε πρώτα ἀπὸ τὴν ἀπάνω τὴν Ἀ-
γορά. Βλέποντας καὶ πηγαίνοντας θὰ βρεθοῦμε στήν
κάτω. Ἀπάνω Ἀγορά, κάτω Ἀγορά: Τουρκιά, Ρω-
μιούνη.

Βλέπε τους ἀφοβα, κατάματα βλέπε τους. Δὲ θὰ
μας βλέπουν αὐτοὶ. Ἐμεῖς ταξιδεύουμε μὲ τὸ νοῦ,
καὶ ἀπὸ νοῦ δὲν παίρνουν τὰ χαδεμένα παιδιὰ τοῦ
Προφήτη.

Κοίταξε, πῶς μὲ τὸν καιρὸ γίνονται, καὶ ὥς τόσο
παρατηροῦνται, τὰ θάματα ποῦ μέσα σὲ παραμῦθι
τῆς Χαλιμάς ἐνὰ τελώνιο ἔταν τὰ κρυφοπλέκη, ἀ-
πίστευτα φαίνονται καὶ λέμε πῶς ἀλήθεια νὰ εἴ-
ταν, σὲ παράξενο κόσμο θὰ ζούσαμε! Τί μεγαλῆ-
τερο θάμ' ἀπὸ τοῦτο, μόνο ποῦ πῆρ' αἰῶνες νὰ σκα-
ρωθῇ καὶ ὀχι μὴ σαιγμή. Φαντασία δὲ θέλει πολλή
ν' ἀνιστορήσουμε τὸ τί σκηνές θὰ βλέπαμε, τί λόγια

ἢ καὶ τραγούδια θακούγαμε, τί λογῆς φούνια θὰ
κάμναμε σ' αὐτὸ τὸ χῶμ' ἀπάνω, πρὸ εἰκοσι αἰώ-
νες ἄς ποῦμε! Κι ὅμως ἡ φαντασία τρέμει καὶ σκιά-
ζεται σὰ βάλῃ πλάγι τίς δυὸ σκηνές: Ἐκεῖνη καὶ
τούτη. Τὰπέραντο πῶς καὶ τὰπέραντο σκότος! Τὴν
Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀσία.

Τὴ βλέπεις, τὴν ἀκούς, τὴ μυρίζεις παντοῦ τὴν
Ἀσία· ὥς καὶ τὰ μουσικοῦρα τοῦ μπακάλη καὶ
τοῦ Ἐφέντη ὁ μόσκος, σοῦ τὴν παρασταίνουν ἀλά-
κερη, τὴν κατασταλάζουνε στῆς ψυχῆς σου τὰ βά-
θια τῆς θεοσκότεινῃ, τὴν ψυχοφαρμακεύτρα, τὴ Στρί-
γλα τῆς ἀνθρωπότητος, τὴ γήινῃ Κέλαση, τὴν κα-
ταχθόνια τὴν Ἀσία, ποῦ ἂν ἔνα καλὸ μᾶς ἔκαμε
καὶ μᾶς ἔδωσε μὴ φορὰ τὸ χλωμασμένο της φῶς,
ἤρθε κατόπι νὰ σβύσῃ μὴ καὶ γιὰ πάντα τὸ δικό
μας τᾶγιο φῶς καὶ νὰ μᾶς σπλῆξῃ στὴ βαθεῖα καὶ
σκοτεινὴ ἀγκαλιὰ της, ὥσπου μῆτε σημάδι νὰ μὴ
μᾶς μένῃ ἄλλο παρὰ τὴν ἑαυτοῦ.

Στὴ ψυχὴ μας μέσα καὶ καταλάξε ὁ Ἀσιατι-
σμός, καὶ γι' αὐτὸ οἱ πῶτεροί μας μῆτε τί πρᾶμα
εἶναι δὲν τὸ νοιώθουμε. Δικίς μας ἔγεινε, αἷμα μας
εἶναι. Ἀς τοὺς ἀφήσουμε ὅμως τοὺς δύστυχους πα-
τριώτες· θὰ τοὺς ἀνταμώσουμε παρακάτω. Ἀς δοῦμε
τώρα τοὺς ἀφεντάδες· αὐτοὺς ποῦ μᾶς ἔφεραν τὰ
θάνατα σκότη ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴ ἐκεῖνη, ποῦ Δύση
νὰ τὴν ἔλεγαν, πάλι ἀλήθεια δὲ θὰ εἶτανε!

Κοίταξέ τον· μὲ τί παμπόνηρη περηφάνεια κρύ-
βει τὴ γύμνια του! Λὲς, ἄλλῃ μὴ σκέψῃ, καὶ λύ-
θηκε τὸ μεγάλο τὸ πρόβλημα.

Ἀς τοῦ μιλήσουμε ἀπὸ μακριά.

— Μὲρ χαμπάρ, Ἐφέντημ! Τὸ κέφι σὸν τόπο
του; Βρέθηκαν τίποτις δανεικὰ σήμερα; Ἀραγες
ἀπὸ τὸ πρῶτ' ἀγαπᾶσαι αὐτοῦ διπλοπόδι; Ἄν ἀπὸ
τὸ πρῶτ', καλὰ τὴν ἔχεις. Τὸ κέφι πρέπει νὰ εἶναι
λαμπρὰ σκαρωμένο. Νᾶρθουμε νὰ καθίσουμε κοντά
σου, δὲν ταιριάζει. Ὅριστε ἕνα ταπεινότατο τεμενᾶ.
Γιὰ νὰ μὴν ξεσυνηθίσω, τὸν κάμνω κάθε πρῶτ' τοῦ
Μπένι ποῦ γυρίζει τὸ ροδάνι τοῦ πηγαδιοῦ μου.
Ἔτσι μοῦ φαίνεται πῶς εἶναι καὶ κείνος σοδαρός
καὶ μεγαλόπρεπος σὺν τὴν Ἀφεντιά σου. Μόνο ποῦ
δουλεύει ἐκεῖνος. Ἐσὺ ἔχεις μοναχὰ τίς βασιλικές
του τίς χάρες. Αὐτὸς ἔχει καὶ τὴν ὑπομονή, καὶ τὴν
οὐρά, καὶ ταυτιά.

Μὲ συμπάθειο, ἀδελήνσα· δὲν εἶσαι σὺ ἀπὸ κεί-
νους· μῆτε λύκος δὲν εἶσαι, μὴ ἔρνο, μῆτε καὶ
διάβολος. Ταίρι δὲν ἔχεις ἐσὺ. Ἐσὺ, εἰς τὸν Πλά-
στης κατέδασε στὴ γῆς τάνθρώπινο γένος, μαζί του
δὲν ἤρθε. Ἄν κατοικοῦσες ἐδῶ ἀπὸ τότες, ρουθοῦνι
δὲ θὰ μᾶς ἔμενε! Αἰῶνες καὶ αἰῶνες κατόπι μᾶς ἤρ-
θες ἐσὺ, Κύριος οἶδε ἀπὸ τί ἁμαρτίας μας! Κι ἀπὸ

τὴν ὥρα ἐκεῖνη, τρέχει καὶ τρέχει τὸ αἷμα, καὶ ἀκόμα,
ποῦ νὰ χορτάσῃ!

Κιοπόγλου, ταῦτί σου δὲ ἔρνοει! Τράβα τὸ ταμ-
πούκι σου, καὶ ἔννοια σου! Τί ἔχεις νὰ σκοπιστῇς;
τί νὰ φοβῇθῃς; Τὰ πρέβανά σου βόσκουνε μοναχὰ
τους. Ὡς καὶ τὸ γάλα τους μοναχὰ τους τὸ φέρουν.
Καὶ τὸ μαλλί τους χαζίρικο τῶχεις, Ἀνάμεσά τους
κουρεύονται καὶ σοῦ τὸ κουβαλοῦν. Γνωστικὰ πρό-
βάτα, μὰ καὶ σὺ, θαρρῶ, γνωστικότερος.

Ἀς ρίξουμε καὶ παραμέσα σὸν καφενὲ μὴ μὰτιά
Κοίταξέ τους· κάθονται σὰ χορτασμένοι κροκόδειλοι
σὸν ἄμμο τοῦ ποταμοῦ. Τσιμουδιά λέξη, καὶ ἀνοιχτὸ
στόμα. Λὲς καὶ φωτιά νὰ πάρῃ τὸ χτίριο, δὲ θὰ σκα-
λέφουνε. Νὰ μὴ γελαστῇ ἔμεις κεφάλι καὶ σκύψῃ
μπροστά τους! Χάπ, —καὶ τὸ χάρτουνε. Βυθίζονται·
κατόπι μέσα στὰ βολωμένα νερά τους καὶ τὸ κατα-
πίνουν. Τρέχα σὺ τότες γύρευε δίκιο. Θὰ χαμογελά-
σῃς οἱ ἄλλοι τῇ γειτονιά. Ὅσο γιὰ τὸν Ἀγά, αὐτὸς
θὰ σοῦ δώσῃ νὰ καταλάβῃς καταποῦ πέφτει τὸ μαξι-
λαράκι τοῦ μιντεριῦ του. Καὶ σὺ τότες, ἔκει ποῦ τοῦ
συντυχαίνεις, ἀνασηκώνεις τὸ μαξιλάρι καὶ κρύβεις
ἀπὸ κάτω ἕνα πουργί. Κατὰ τὸ βάρος τοῦ μαγεμένου
πουργιοῦ θὰ εἶναι καὶ τὸ δικίον σου. Ἄν εἶναι τόσο τὸ
βάρος ποῦ νὰ μὴν μπορῇ μὴ Συνειδησῇ νὰ τὸ ση-
κώσῃ, φωνάζει τὸ Ζαπτιὲ ὁ Ἀγάς, τοῦ δίνει προ-
σταγές ποῦ τραμάζουν ἕναν ἀνήξερο, τρέχει ὁ Ζα-
πτιὲς, ξετρυπώνει τὸν Κροκόδειλο, προφταίνει καὶ
ἀρπάζει ἀπὸ τὸ στόμα του κατιτίς καὶ σοῦ τὸ δίνει,
ἀφοῦ κρατήσῃ τὸ μισὸ γιὰ πλερωμὴ τοῦ ἡρώισμοῦ
του. Τὸ παίρνεις ἐσὺ τότες τὰπομεινάρι τοῦ ἔχει
σου καὶ πηγαίνεις, λέγοντας πῶς τὸ βρήκες τέλος
πάντων τὸ δικίον σου.

Ἐχει, βλέπεις, καὶ ὁ Τοῦρκος δικαιοσύνη, μὰ δὲν
εἶναι καθὼς ἡ βροχὴ τοῦ Θεοῦ. Πέφτει χαλάζι σὸν
ἑαυτό του, καὶ ψιχαλίδες στοὺς ἄλλους. Δὲν τοὺς
σώνει τάχα τοὺς ἄλλους ποῦ τοὺς ἀφίνει καὶ ζοῦν;

Τέτοιοι εἶναι καὶ οἱ νόμοι καὶ οἱ τέχνες τοῦ καὶ οἱ
ἐπιστήμες του. Ἐλα μαζί μου, νὰ τὸ πιστέψῃς. Τὸ
βλέπεις ἐκεῖνο τὸ μπαρμπεριό; Εἶναι ὁ καλὸς ὁ Χαφί-
σης ἐκεῖ μέσα. Ὁ Θεὸς νὰ μὲ συχωρέσῃ, ρωμαῖκό
αἷμα πρέπει νάχῃ μέσα τοῦ ὁ Χαφίσης. Πρῶτο, ποῦ
δουλεύει καὶ αὐτός. Δουλεύει μὲ τὸ ξουράφι του. Δεύ-
τερο, ποῦ φαίνεται ἡμερος καὶ ἀδελος. Ὅλοι τοῦ χα-
ριῦ, στοῦ Χαφίσης ξουρίζονται. Τί τοῦ κόστιζε νὰ
σφάξῃ κανέναν μὲ τὸ ξουράφι του! Κανένα δὲν
ἔσφαξε, μῆτε ἀπὸ τούρκικο λάθος. Νὰ δῆς ποῦ εἶναι
καὶ τῆς ἐπιστήμης παιδί ὁ Χαφίσης. Σὲ πιάνει δον-
τόπονος. Τρέχεις στοῦ Χαφίσης καὶ τοῦ τὸ λές. Σὲ
καθίζει σ' αὐτὸ ἐκεῖ τὸ σκαμνί, φέρνει τὴ μὴ καὶ
μοναχὴ του δοντάγρα, τοῦ δείχνεις τὸ μέρος ποῦ σοῦ

*) Ἡ ἀρχὴ σὸν ἀριθ. 353.

πονεί, κι ἀρχινάει ἡ δουλειά, δηλαδή τὴν πιάνει ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆ δουλειᾶ. Τραβάει ἕνα τετράρριζο δόντι, καὶ δείχνοντάς το κάτωσπορ μὲ τὶς ματωμένες τὶς ρίξες, σὲ ρωτάει ἂν αὐτὸ εἶναι. Τοῦ εἶπες ὅχι; Ἐρριζώνει καὶ τὸ πλαγινὸ, κατόπι τᾶλλο ὄσπου νὰ βρεθῇ τὸ κούφιο τὸ δόντι. Καὶ πλερώνεις γιὰ ἕνα δόντι. Βλέπεις λοιπὸν πῶς εἶναι κι ὁ Χαφίσης Τούρκος στὸ βάθος. Ἐφταιξε ἕνας χωριανός; Σκότωσε Τούρκο καὶ κρύφτηκε ὕστερα; Ἀμέσως πελεκίδι πέντ' ἔξη, ἴσως τύχη νὰ εἶναι μ' αὐτοὺς κι ὁ φονιάς.

Σὰ νὰ μὴν τὸ πιστεύεις αὐτό. Σὰ νὰ μὸς λές πῶς πέρασαν τῶν σεφερῶν οἱ τρομάρες. Πῶς χύθηκε τοῦ Πολιτισμοῦ τὸ ἥμερο γάλα καὶ στὶς Τούρκικες φλέδες. Πῶς ἡ λευτεριά τῆς Χίος καὶ τῶν Ψαρῶν μπορεῖ νὰ ξανάρθῃ, οἱ σφαγές τους ὅμως ποτέ.

Φίλε μου πατριώτη μου, ὅποιος κι ἂν εἶσαι, τὴ γνώμη σου τὴν σέβουμαι, πάρε ὅμως παράδειγμα τοῦ Χαφίση τὸ δόντι, πάρε καὶ τὸ Χαφίση τὸν ἴδιο καὶ μὲ προσοχὴ ψυχολόγησέ τον. Τὸ φυσικὸ του δὲν ἄλλαξε. Οἱ ἴδιες οἱ περιστάσεις, τὰ ἴδια βάσανα θὰ γεννήσουν.

Ἀς κάνουμε ὅμως τώρα τόπο, ἐπειδὴ Ἅγιος περνάει. Ἐρεῖς πῶς οἱ τρελλοὶ ἀγιάζουν κατὰ τὸν Τούρκο. Ὅλοι τους τὸν προσκυνοῦν τὸν ἀπείραχτο ἐκείνο τρελλὸ καὶ τὸνε λατρεύουν. Μῆτε τρύπιο βρακί τοῦ λείπει, μῆτ' ἀποφάγι. Κάθε μέρα περνάει ἀπὸ δῶ ὁ Ντελὴ Μεχμέτης, κινάει κατὰ τὸ Τζαμί, καὶ μ' ὅλη τὴ δύναμή του κρατάει τὸ Μιναρὲ, νὰ μὴν πέσῃ! Εἶναι ἡ τρέλλα του αὐτὴ, πῶς θὰ πέσῃ ὁ Μιναρές.

Ρωμαϊκὸ αἷμα πρέπει νά'χῃ κι αὐτός. Ἄν εἶταν ἀληθινός, ἡ τουλάχιστο γνωστικὸς Τούρκος, ἡ τρέλλα του θάπαρνε τούρκικο δρόμο. Θὰ πήγαινε ἀντίκρου στὸ Μιναρὲ καὶ θά'λεγε, «Γραφτό σου εἶναι, Μιναρὲ μου νὰ πέσῃ, ἄς γείνῃ τοῦ Προφήτη τὸ θέλημα». Μὰ ὁ Μεχμέτης ἀνησυχᾷ, βασανίζεται, τὰ σίδερα τρώει, ποῦ θὰ πέσῃ ὁ Μιναρές. Καὶ τρέχει, κι ὅλο τρέχει γλυτώνει. Ρωμιὸς πρέπει νὰ εἶναι, τοῦ κάκου. Δὲν πολεμάει νὰ γλυτώσῃ τίποτις ποῦ βγαίνει ἀπὸ τὸ χέρι του, κι ἄς μὴ χρειάζεται καὶ γλυτωμό· ἀλάκερο Μιναρὲ πολεμάει νὰ γλυτώσῃ!

Ἀπαράλλαχτοι καὶ μεῖς, φίλε. Σὲ μιναρῆδες ἀκκουμποῦμε, νὰ μὴν γκρεμιστοῦνε, μὲ μιὰ διαφορὰ, ποῦ μᾶς κάνει καὶ φαινούμαστε κι ἀπὸ τὸ Μεχμέτη τρελλότεροι. Οἱ δικοὶ μας οἱ μιναρῆδες εἶναι γκρεμισμένοι χρόνια κ' αἰῶνες, κι ὡς τόσο τρέχουμε ἀκόμα στὰ χαλασμένα θεμέλια τους κι ἀκκουμποῦμε, μὴν

τύχη καὶ πέσουν! Νὰ τὸ δοῦμε πῶς ἔπασαν, νὰ μαζέψουμε τὰ σκόρπια λιθάρια καὶ νὰ τοὺς ξαναστήσουμε, ἀπὸ τὸ νοῦ μας δὲν περνάει.

Θὰ μὲ ρωτήσῃς, τί πάνε νὰ ποῦν ὅλ' αὐτά; θὰ μοῦ πῇς πῶς δὲν τὰ καλονοιώθεις, καὶ νὰ σοῦ ξηγήσω τὸ νόημα. Καιρὸς δὲν εἶναι γιὰ τέτοια ἐξηγήση. Μέσα στὴν Καταμεσινὴ τὴν Ἀσία ὅποια ἱστορία κι ἂν ἀρχίσω, μοσκοκάρυδα θὰ μυρρίζῃ. Ἀς καθίσουμε κάλλιο σ' αὐτὴ τὴν πεζούλα κι ἄς ἀκούσουμε τὸ τί λέγει ὁ ἀσπρογένης ἐκεῖνος μὲ τὸ παχύ τὸ σαρκί, ποῦ κάτω περὶεργο δηγᾶται στοὺς πλαγινούς του. Ἀξίζει νὰ τὸν ἀκούσουμε. Εἶναι ὁ Χουσεὴν Ἀγᾶς, ὁ τρόμος αὐτῶν τῶν μερῶν μιὰ φορὰ. Πέρασε τὴ νύκτῃ σου στὸ αἷμα καὶ στὴ φωτιά, τώρα πουλεῖ χαλθαδόπηττες καὶ ζαχαρικά, ἐπειδὴ στὸ αἷμα καὶ στὴ σφαγὴ ἔχουνε γιὰ τὴν ὥρα κισάτια. Ἐλα, ν' ἀκούσουμε τί τοὺς λέει ὁ τρομερὸς Χουσεὴνης.

(Ἀκολουθεῖ)

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

“ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ,”

Ἐννεμερμαί* ἀποδιάβασα τὸ βιβλίο τῆς μορφῆς τῆς κ. Π. Δέλτα, ποῦ προχίτες μοῦρθε φρέσκο φρέσκο καὶ καμαρωτὸ ἀπὸ τὴ Φραγκοφύρτη. Καὶ μόλις ἀποδιάβασα, νύθηκα βιαστικὰ βιαστικὰ καὶ κατέβηκα κάτω στὴν κάμερα τῆς Ξενοῦλας μου καὶ τὴν ξέπνησα καὶ τῆς εἶπα·

— Νά, παιδί μου, τὸ πρωτοχρονιάτικο δῶρο σου ἀπὸ τώρα σοῦ τὸ κάνω. Πάρε τὸ βιβλίο αὐτό· κοίταξε τί μορφα εἶναι τυπωμένο καὶ δεμένο· κοίταξε τί λουσατό χαρτί· κοίταξε τί εἰκόνες διαλεχτές τοῦ Λέντρα καὶ τῆς Λασκαρίδῃ τὸ στολίζουν. Αἱ; Βιβλίο μὰ φορὰ!

— Ναί, πατέρα μου, μοῦτ' ἔχαρουμε, τὸ παιδί ρώνοντάς το.

— Μὰ νὰν τὸ διαβάσεις... Μιὰ καὶ δυὸ καὶ χίλιες φορές. Νὰν τὸ μπάσεις μέσα στὴν ψυχὴ σου. Γιατί ὅλα τὰ στολίδια του τὰ βάζει κάτω ἡ ψυχὴ του. Γιατί ἔχει ψυχὴ τὸ βιβλίο αὐτό. Καὶ τί ψυχὴ!.. Ἡ «Καρδιά τῆς Βασιλοπούλας» καὶ τὸ «Γιὰ τὴν πατρίδα»... Μὰ δὲ σοῦ λέω τίποτα... Καλύτερα νὰν τὰ διαβάσεις πρώτα, νὰν τὰ χωνέψεις καὶ νὰ μοῦ μιλήσεις ἐνῶ ὕστερα γι' αὐτά, νὰ μοῦ πεῖς ἐνῶ τὴν ἀξία τους...

— Θὰν τὸ διαβάσω τώρα τὰ Χριστούγεννα ποῦ δὲ θάχουνε σκολεῖο...

— Καὶ τὰ Χριστούγεννα καὶ τὴ Λαμπρὴ... καὶ πάντα... σὰ δὲν ἔχεις δουλιὰ... Κι ἀκόμα σὰ θὰ μεγαλώσεις νὰν τὰ διαβάσεις... Νὰ σοῦ πῶ καὶ τᾶλλο, τὸ πιὸ σπουδαῖο, παιδί μου. Ἡ μαρνούλα σου μὲ τὶς σκοποῦρες τοῦ σπικιοῦ κ' ἐγὼ μὲ τὶς τόσες δουλιές μου δὲν ἔχουμε καιρὸ, μὰ καὶ ξεχνοῦμε, νὰ σοῦ μιλήσουμε γιὰ χίλια δυὸ πράγματα. Ἐπρεπε νὰ σοῦ πάρουμε γκονβερνάντα, μὰ εἴμαστε φτωχοί. Ὡστόσο νά, ἡ γκονβερνάντα σου... Αὐτὸ τὸ βιβλίο... Ἀσκόλα σου μαζί καὶ φιλενάδα σου... Νὰν τὴ σέβουσαι καὶ νὰν τὴν ἀκοῦς... Θὰ σὲ μάθει νάγαπᾷ τὴν πατρίδα σου, τοὺς γονεῖς σου, τὰ δέσφια σου, νάσαι πονεϊκιά γιὰ τοὺς φτωχοὺς καὶ τοὺς δυστυχισμένους... Ἀχ, ἡ «Καρδιά τῆς Βασιλοπούλας»!... νά-ρᾶπας τὴν ὁμορφὴ τὴ γλώσσα μας, γιατί σ' ὁμορφὴ κι ὁλοζώντανη γλώσσα εἶναι γραμμένο, καὶ στὸ τέλος θὰ σὲ κάνει νὰ περηφανεύουσαι ποῦσαι Ρωμοπούλα!..

Ἡ Ξενοῦλα τὸ φίλησε τὸ βιβλίο καὶ τῶσφιξε μὲ ἀγάπη στὴν ἀγκαλιὰ τῆς. Τὴ φίλησα κ' ἐγὼ στὰ ματάκια τῆς καὶ συλλογίστηκα:

— Νά, ἕνα βιβλίο ποῦπρεπε νὰ μπεῖ σ' ὅλα τὰ Ρωμαῖκα σπίτια, νὰ μπεῖ ἀκόμα καὶ στὸ Βολιώτικο σκολεῖο τοῦ ριζοσπάστη παιδαγωγοῦ καὶ φανατικοῦ Ψυχαριστῆ κ. Δελμούζου. Νά, ἕνα βιβλίο δ' ἡ θ' εἶναι γιὰ τὰ παιδιά, ἄξιο ὅχι νὰ «διαπλάσσει τοὺς παῖδας» σὲ μικρὰ μυστικὰ καὶ σὲ πενταρολογιὰ κ' ὁ μ' ο' ψ' ἰ σ' ματὰ, μὰ σὲ μεγάλες πράξεις καὶ σὲ διαμαντένιους χαραχτήρες. Βιβλίο γιὰ μικροὺς καὶ γιὰ μεγάλους. Γιατί τέτια τὰ φαντάζουμαι τὰ βιβλία ποῦ γράφονται γιὰ τὰ παιδιά. Ὅχι μὲ μιὰ ἀπλότητα μονόχρωμη ποῦ νὰ κουράζει τὸ μάτι καὶ τὴν ψυχὴ· οὔτε πάλι μωρόλογα καὶ νερόνιλα—μὰ πολὺχρωμα, καλοδοουλεμένα, γιομάτα χυμὸ καὶ πανέμορφα.

Καλὴν ἔσπερ εἶπα οἱ «Παιδικὲς Σελίδες» τῆς κ. Π. Δέλτα, ποῦ τυπωθήκανε στὴ Λόντρα. Τὸ «Γιὰ τὴν Πατρίδα» εἶναι ρομαντίζακι τέλειο καὶ ἡ «Καρδιά τῆς Βασιλοπούλας», παραμυθάκι ποῦ μαγεύει καὶ ξετρελλαίνει.

Ἡ κ. Π. Δέλτα, ποῦ ζεῖ στὴ Φραγκοφύρτη, εἶναι κόρη τοῦ κ. Ἐμμ. Μπενάκη. Σὰν τὸν πατέρα, νοιάζεται κι αὐτὴ τὴν πατρίδα τῆς, τὴν ἀγαπάει, καὶ τῆς δίνει κείνο ποῦ θαρρεῖ πῶς πρέπει νὰν τῆς δώσει. Καὶ θαρρῶ κείνο ποῦ δίνει ἡ κόρη σήμερα στὴν πατρίδα τῆς μ' ἕνα βιβλίο, πιάνει πιὸ

ΠΕΤΡΟΥ ΨΗΛΟΡΕΙΤῆ

ΣΠΑΣΜΕΝΕΣ ΨΥΧΕΣ*

Μὰ ἡ Χρυσούλα οὔτε κουνήθηκε. Τὸ πρόσωπό τῆς πρὶς χλωμὸ τώρα, μέσα στὰ γόνατα. Τὸ σωματάκι τοῦ Γοργία σείστηκε πάλι ἀπὸ τὸ βήχα· μιὰ φοβερὰ δύσπνοια τὸν ἔπιασε καὶ σήκωσε ἀνοιγμένα τὰ μῦρτακα του γιὰ νὰ μπορέσει νὰ πάρει τὴν ἀναπνοή του.

— Μὰ τί ἔχετε, κ. Γοργία; Τί ἔχετε; Εἰστε ἄρρωστος!

Ἐίχασε τὸν πόνο τῆς μπροστὰ στὸν ξένο πόνο ὁ σπασμὸς καὶ τὸ δώσε ἕνα ποτήρι νερό.

Εὐχαριστῶ. Εὐχαριστῶ. Κρύωσα φαίνεται χτὶς βράδι ποῦ γυρίζαμε ἀπὸ τὴν ἐκκλησία. Ἐσὺς πῶς περάσατε;

Ὅλα τὰ φριχτὰ ἐκεῖνα ἀποξημερώματα ἀπάνω στὸ μπαλκόνι πῶσανε ἀπάνω τῆς καὶ τὴ λυγίσανε κ' ἔπεσε πάλι στὴν καρέκλα καὶ δὲν μπόρεσε πιά

*) Ἡ ἀρχὴ στὸν ἀριθ. 355.

νὰ βαστήξῃ. (Ὁ! νὰ πῇ τὸν πόνο τῆς ν' ἀλαφρώσει!)

— Ὁ Ὀρίστης... σήμερα τὸ πρῶτ... Θέ μου... Μοῦ φαίνεται... θὰ πεθάνω... θὰ πεθάνω, κ. Γοργία... Σήμερα τὸ πρῶτ σὰ γυρίσαμε... Ὁ Ὀρίστης...

Τὰ κλάματα ὁρμήσανε τώρα καὶ τῆς πνέανε τὴ φωνή.

— Σωπάτε, μὴν κλαίτε. Ἀκούστε. Θὰ σὰς διαβάσω τὸ τραγούδι τῆς Σαπφῶς... καὶ θὰ δείτε.. δὲν ὑπάρχει καλῆτερο γιὰτρικὸ στὸν πόνο. Τί ναι οἱ ἐπιπόλαιοι, οἱ κωμικοὶ σπασμοί μας μπροστὰ στὴν ὀλὺμπια γαλήνη τῆς Τέχνης;

Μιὰ μοναξιά ἀπλώθηκε χιλιάδες, χιλιάδες μίλια τριγύρω στὴν ψυχὴ τῆς Χρυσούλας. Πουθενὰ παρηγοριά, πουθενὰ βοήθεια. Καθένας κλεισμένος στὸ ἐγὼ τὸ δικό του δὲ βλέπει καὶ δὲν μπορεῖ νὰ δεῖ κανέναν ἄλλο καὶ ποτὶ του δὲν ἀπλώνει τὸ χέρι του νὰ συγχάτῃ καμιά ψυχὴ ποῦ φέρεται κατὰκέφαλα στὸ γκρέμ.

(Ὁ! νὰ πεθάνει, νὰ πεθάνει κανεὶς, νὰ ἐκπλωθεῖ μέσα στὸ χῶμα, νὰ μὴ σκεῖται πιά. Ν' ἀπλώσει κανεὶς ἐπιτίλους τὸ χέρι του καὶ νὰ βρεῖ μέσα στὴ νύχτα τοῦ χωμάτου, τὸ χέρι τὸ μαλακὸ τοῦ Χάρου ἀπλωμένο νὰ σὲ ζητᾷ καὶ νὰ σὲ θέλει!)

Κι ὁ Γοργίας δὲν ἔδλεπε τίποτα. Ἐίχε βάλει τώρα τὰ χοντρά γυαλιά του καὶ τὰ χέρια του τρέμανε κρατώντας τὸ περιοδικὸ κ' ἡ φωνή του ἔτρεμε κι ἀρχισε νὰ διαβάζει τῆς Χρυσούλας τὴ μετὰ φραση ποῦ εἶχε κάμει τοῦ σαπφικοῦ τραγουδιῦ:

«Καλῆτερα εἶχα νὰ πέθαινα πρὶν νὰ δῶ νὰ μ' ἀρνηθεῖς, ἐσὺ ποῦ τόσο ἐλάλεις στὸ μαῦρο μισμὸ καὶ τόσο ξεφωνοῦσες: Ἀχ! τί συμφορὰ ναι τούτῃ, Σαπφῶ μου, νὰ σ' ἀρνήσω! Ὡμὲ πῶς θὰ βαστάξω τὸν ἀποχωρισμὸ σου! Κ' ἐγὼ τῆς εἶπα: Εὐτυχισμένη νάσαι καὶ μὴν ἀλησμονεῖς ἐμένα ποῦ τόσο γλυκὰ σ' ἀγάπησα, μὴ, γιατί ἀποπάνω μας παράστέκουν οἱ θεῖς ποῦ ἀφήνεις καὶ ποῦ τόσο γλυκεῖς κι ἀξέχαστες ἀπόλαψες μᾶς δώκανε! Πόσα στεφάνια μενεξέδες καὶ τί μπουκέτα ρόδα μοῦ ἔφερνες στὸ σπίτι μου! Μὲ τί γιρλάντες λουλούδια τρυφερὰ γλυκοπερίπλεξες τὸν ἀπαλὸ λαιμό μου καὶ μὲ τί ἀτίμητα μυρωδικὰ δὲν ἔλουσες τὰ μαλλιά μου!»

Ἡ φωνὴ του κομμένη, κατκίτρινη ἔβγαλε ξεψυχισμένη ἀπὸ τὰ χλωμὰ σταφιδασμένα χεῖλιά του. Τὸ σῶμα του ὅλο δερνότανε ἀπὸ τὸ βήχα. Ἐμοιαζεν ὅλος τοῦ ὁργανισμοῦ ρολοὶ ξεχαρβαλωμένο ποῦ χαρούμενο κ' ἐξωφρενικὸ χτυπᾷ μεσημέρι, τὴν ὥρα.